

GROB (1201) *sb m*

grób (46), grob (10); grob *OpecŻywList*, *OpecŻywSandR*, *BiałKat*; grób : grob *OpecŻyw* (3 : 7).
◊ grob-.

sg *N* grób (90). ◊ *G* grobu (349). ◊ *D* grobu (14) *BierEz*, *OpecŻyw* (8), *BielKron*, *HistRzym*, *KochFr*, *ArtKanc* (2), grobowi (10) *RejPs*, *LubPs*, *KrowObr*, *BibRadz* (3), *WisznTr*, *LatHar*, *WujNT* (2). ◊ *A* grób (164). ◊ *I* grobem (40); -em (7), -(e)m (33). ◊ *L* grobie (310). ◊ *V* grobie (3). ◊ *pl N* groby (34), grobowie (1); -y : -owie *KrowObr* (1 : 1). ◊ *G* grobów (53); -ów (2), -(o)w (51). ◊ *D* grobóm (3); -óm (1), -(o)m (2). ◊ *A* groby (66). ◊ *I* groby (6), grobami (2); -y *BierEz*, *RejWiz*, *BielKron*, *HistRzym*, *BudBib*; -ami *BiałKaz*; -y : -ami *SkarŻyw* (1 : 1). ◊ *L* grobiéch (48), grobach (8) *MurzNT*, *SkarŻyw* (2), *StryjKron*, *GórnTroas*, *WysKaz*, *SkarKaz* (2); ~ -éch (1), -(e)ch (47); ~ -ach (6) *SkarŻyw* (2), *GórnTroas*, *WysKaz*, *SkarKaz* (2), -äch (2) *MurzNT*, *StryjKron*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Miejsce w którym chowa się zmarłego, mogiła, nagrobek, sarkofag, grobowiec; czasem symboliczna mogiła dla uczczenia zmarłego, którego ciało nie mogło być pochowane; także pomnik; sepulchrum Murm*, *Mymer*¹, *Mącz*, *Cn*; *tumba BartBydż*, *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *sepulcrum Calag*, *Calep*, *Cn*; *conditorium*, *monumentum*, *sarcophagus*, *tumulus Mącz*, *Cn*; *bustum Calep*, *Cn*; *monimentum*, *tymbus Mącz*; *statua*, *tymbos Calep*; *capulum*, *chernites*, *cinis*, *conditivum*, *locus communis orcus*, *puticuli*, *templum Cn* (1199) : Xánt się z Ezopem przechodził: Y weszli fą między groby/ Gdzie były zmarłych żałoby. *BierEz* E2v, F3v, G4v, O4v [4 r.], R [2 r.]; Rozmyśláy tu iako mily Iezus ijdzie pokornie placzątz z fiołtrami lazarsowymi/ [...] a tak placzątz ku grobu przyfłli/ który grob byl wykowan s kamieniá/ ij przyłożon kamieniem na wirzch. *OpecŻyw* 68, 67v, 76v [2 r.], 149, 157, 157v [3 r.] (33); *OpecŻywList* C2; *PatKaz III* 103; *Murm* 129; *Mymer*¹ 8; *BartBydż* 163b; Iezu kthorys niewiaftam do grobu z małciami przyfłżem angiellkie widzenie vkazał. Imi. fie nadnami. *TarDuch* C7, C6v, C7v [2 r.]; *FalZioł* IV 58b; V iegoż to [*Chilona*] grobu na pamiątkę słup wftawiono. *BielŻyw* 11, 154; takież y ty wybawia ktorzy iego ku gniewu przywodzą ktorzy w grobiech miefzkaia. w grobiech to ieft w złym zwyczaiu. *WróbŻołt* V7, E2; *WróbŻołtGlab* A4v; mowyanz ysz tho polya byly wszithky Tatarszkie a drugye walałzkie alleguyancz ysz tham sła groby Tatarszkie mvrowane spysmem y thesz mlyny Valaszkie nyzey Soroki. *LibLeg* 9/51v, 10/70v, 11/26v; á ifcie wżadnem grobie nigdy pámiątki niemálfz o wielmożności twoiey. *RejPs* 130, 73, 130v [2 r.]; *LibMal* 1547/ 124; Nálezli tham grob Nina krolá Afyrryskiego y Perskiego s kámieniá jednego Ametiftá wykowany *HistAl* F6v, F6v, G2, G4v, I, I8v (9); Abowim kto fye może przeciwić tym fprawam/ ktore y dziś dziwnye á widomye Bog v cyał á grobow śwętych fprawuye? *KromRozm I* I; *MurzHist* E2; A gdy on wychodził na ziemie/ zabiezałmu człowiek niektory zmiálta/ który miał djábellftwa od wielá czałow/ i nieobłoczył się wodźienié ani w domu miefškál/ ale wgrobách *MurzNT* *Luc* 8/27, *Luc* 24/22, 24, *Ioann* 20/8, 11 [2 r.]; *GliczKsiąż* P; Podobieństwo wft kłamlivyh [!] grobowi. *LubPs* D2 *marg*, B4v, Dv; *KrowObr* 80 [2 r.], 105v, 192v; Bo chociaiy Więc nád groby herbow náftawiaia/ Texty kua w kámieniach/ porporce wiefziaia. Alic po máley chwili obáfil fie kámieñ *RejWiz* 22; Podobno nie było grobow w Egiptcie/ dla tegoś nas wywioldł ábyfmy pomárlí ná pułzczy *Leop Ex* 14/11, 2.*Par* 26/23, *Sap* 19/3, *Ez* 32/22, 23, 24 (12); *RejFig* Aa8v; *RejZwierz* 7v, 15, 17v, 26, 106; poftawił Iakob znák nád

grobem iey/ ktory y dziś zową Znák grobu Rachel. *BibRadz Gen 35/20, Gen 23/4, 6, 9, 20, Ex 14/11 (19); BielKron 3v [2 r.], 8 [2 r.], 10v [4 r.], 15v [2 r.], 25 (86); Cippus, Górká nieyáka/ álbo podwyfzenie ziemie yákoby grób Mqcz 54b; Monumentum [...] Pámiątká/ znák pámiątki cziyey/ wfeláka rzecz która nas nápomina z czego przefzłego/ yáko yeft grob kámieniem położony/ napis/ tytuł/ słuip/ xięgi/ etc. Mqcz 230d; Monumenta secundum vias ponebant veteres ut praetereuntes admonerentur se esse mortales, Stárzy podle dróg czynili groby ku nápomínaniu że íá śmiertelni. Mqcz 231a; Sarcophagus [...] Hinc ponitur pro sepulchro, Miáfto grobu/ teź nieyáki kámieñ. Mqcz 368c; Solum etiam loculamentum sepulehrale in quod conduntur sepulchra mortuorum, Grób álbo mieyfce w którim chowáyą vmárle. Mqcz 400a, 92b, 142b, 157a, c, 171b (20); OrzQuin R4; SienLek 60v; RejAp 60, 154, Dd4; GórnDworz Bb2, Ee5, Ee5v [2 r.], Hhv; HistRzym 18v, 19 [3 r.], 101v [2 r.], 122, 126v; RejPos 67v [2 r.], 79, 107v, 108 [4 r.], 108v [2 r.] (28); BiałKat 93v, 298v; GrzegŚm A3, 7 marg, 8, 13, 16, 24, 25; KuczbKat 40, 50, 275 [3 r.]; RejZwierc B4, 62, 87v, 125, 161 (12); okázuią to cudá rozmáite/ ktore Pan Bog przy ich Grobiech y Obráziech [...] czynić raczy. WujJud 48v, 48v, 239v, L18; BudBib Deut 34/6, I 217a marg, 4.Reg 23/6, 16 [2 r.], 17 (14); BudNT przedm c7v [2 r.], Matth 8/28, Mar 5/5, 15/5, 16/8 (13); drugie gwoli trupom vmárłym Ná ich grobiech bić będą. KochOdpr D2; Calag 254b; KochPs 8; Konftáncya corká wielkie⁶⁰ Konftantego v grobu ś. Iágniefzki zleczoná. SkarŻyw 70 marg, 52, 70 [2 r.], 80, 92 [2 r.], 99 (56); Oblápiáfz źimné groby/ w których (ách niebogo) Skládłás dziatéczki fwoie zábugioné frogo. KochTr 14; Náfzá rzecz/ wam pieniądze dáć A wáfzá/ grobu pilnowác. MWilkHist B3v, A3 [2 r.], A4v, Bv, B2v [2 r.], B3 (55); StryjKron 175, 260, 411; CzechEp 99, 363, [413]; KOłci twé/ Trzebuchowfki zámknęlá w tym grobie Zoná/ którás zoftáwił w záłości po íobie KochFr 70, 30, 83, 115, 119, 121, 130; KlonŻal C, C4 [7 r.], Dv [2 r.], D3, D4; KochWz 139; ReszPrz 84, 95, 96, 112; ReszList 181, 182; Niechże ípi w tobie/ ZáłoŃny grobie/ Cicho á mile/ W przyfzłe złe chwile. WisznTr 21, 4, 7, 8; KochPam 80; Ná grobie iedného prokuratorá. PudłFr 37, 23, 27 [3 r.], 36, 37 [2 r.], 45 (14); ArtKanc D13v, F2v, F3, F15, F15v; ActReg 77; Bustuarii – Szymierze ktorzi przy grobiech vmarlich fzymowali. Calep 143a; Tumba – Iama podziemna, grob. Calep 1092b, 143a, 969a, 1003b, 1096a; On Król/ rodźiciel królów/ z królów ród wiodący/ Nie ma grobu/ ni znáku GórnTroas 11, 18, 25, 29, 37, 46 (9); GrabowSet B3v, Gv, G4, H2v; plugáwi Báfzowie [...] groby przodków náfzych wywrácali OrzJan 97, 98, 99; LatHar 231, 257, 261, 263, 320 (16); KołakCath C5; WujNT Matth 8/28, s. 60, Matth 23/29, s. 98, 99 (81); WysKaz)?(2, 43 [3 r.], 44; SiebRozmyśl Iv; PowodPr 8, 80; SkarKaz 6a, 41b [3 r.], 207a [2 r.], 552b, 636a, Ooo2a, d; KlonWor 10; Skoro w ímutny grob mężá fwoiego záfwrálf/ Więcey fię w domku twoim oná nie otwárlá ZbylPrzyg B2v; záfwrálf [Lachesis] Rodźicom moim z nádźieią wefele/ A mnie zá żywot grob dálf w kościele. SzarzRyt C4v, Dv, D2.*

W charakterystycznych połączeniach: grob apostolski (apostołow) (3), chwalebny, cudny (3), drogi, głuchy, kamienny ((z) kamienia) (6), kosztowny (7), krolewski (krolow) (11), mały (maluczki) (2), marmorowy (marmurowy, z marmuru) (8), martwy, męczennicki (męczennika) (13), mosiędzowy (mosiędzowy) (3), mściwy, murowany (2), (nie)zacny (2), nowy (14), osobliwy, ozdobny (ozdobiony) (3), pocziwy, pogański, poświęcony, pożyczany, prorocki (prorokow) (7), przedni, ryty (2), smrodliwy (3), smutny, świeży, tajemny, tatarski (3), wielki, wysoki, założony, zamknięty (2), zapieczętowany (2),

zimny (5), złoty (2), znamienity, żaloszny, żelazny; grob człowieka (ludzi) umarłego (pomarłych) (4), (ludzi) świętych (12), pobitych, przodków (2), przyjaciela (2), starszych (2), umarłego (zmarłego) (5); grob kuć (wykowany) (5), nagotować (nagotowany, gotowy) (5), odkryć (zakryć) (3), otworzyć (otwarzać, (po)otwierać (się), otworzony, otwarty) (16), postawić (wystawić) (5), sprawić (sprawion) (8), (u)czynić (7), wyciosać (2), (z)budować (14); z grobu doby(wa)ć (3), wyjąć (wyjęt) (5); w grobie, w grob zamknąć, zawrzeć (się) (zawarty) (6); grobu budowanie (2), otworzenie.

Fraza: peryfr. »noga [jest] w grobie« = *ktoś jest stary, blisko śmierci* (1): Trudno to każdy ma przewieść ná łobie/ Żeby miał łkákác gdy iuz nogá w grobie *WisznTr* 24.

Zwroty: »być, będący w grobie; w grobie bytność« [*w tym: z elipsą czasownika* (6)] [*szyk zmienny*] (18 : 2; 1): *OpecŻyw* 157; A to w niwecz iż oštawi złą flawę po łobie Która nigdy nie vmiera chocia ciało w grobie *RejJóz* F4; *RejKup* c3v, E; *BielKron* 92, 142v; ábowiem przydzie godziná kthorey wżylcy w grobiech będący/ vłylzjá głos iego y wynidá ktorzy dobre rzeczy czynili ku powłtaniu żywotá *GrzegŚm* 7, 13, 24, 35; Trzy dni Páńłkiey w grobie bytności/ iáko liczyć mamy. *KuczKat* 50 *marg*, 50; *RejZwierc* [238]; *RejZwiercTrzec* Aaa2v; Nie dziwuyćie łię temu/ że idzie godzina/ wktorá wżylcy co (łá) w grobiech [*qui in monurnentis sunt*]/ vłylzjá głos iego. *BudNT Ioann* 5/28 [*idem WujNT*]; *KochTr* 15; *KochFr* 71; *WisznTr* 17; *GórnTroas* 43; *GrabowSet* H3; *WujNT Ioann* 5/28.

»do grobu, k grobu (do)nieść (*a. ponieść, a. nosić*); do grobu niesion« = *eferre (funus)* *Mącz, Calag* [*szyk zmienny*] (11 : 1; 1): *OpecŻyw* 157; Ale virzyż cocz przyniołá Gdy dzie do grobu poniołłá. *RejKup* i2; *Necrophorus*, Ten ktory vmárłé nośy do grobu. *Mącz* 244a, 123b, 198d, 367a; *HistRzym* 126; Z wirzehu záłię przykryto Axámitem máry/ Ná ktorych miał do grobu niełion być pan łtáry. *HistLan* B4v; *Calag* 591a; *SkarŻyw* 528; *KlonŻal* D2; Dzisia z wefelem chođzilz/ [...] a iutro ćię k grobu niołá *ArtKanc* R19v; *PudłDydo* B4.

»kłaść do grobu, w grob« = *ponere in monumento* *Vulg* [*szyk zmienny*] (2 : 2): A gdy go w grob kłádziono/ ná ziemi leżálá. *RejFig* Aa8v; *BielKron* 171v; *RejAp* 91v; á ciał ich nie dopułzczá kłásć w groby. *WujNT Apoc* 11/9.

»grob kopać« (1): Patrz miłtrzu kthoreieś kázał grob kopac to iá żywo widzilz. *HistRzym* 17v.

»(na)писаć, wykować na grobie; napis na grobie, nad grobem; na grobie wyryty« = *epitaphium* *BartBydg, Calag, Calep* [*szyk zmienny*] (6 : 2; 7 : 2; 1): *BartBydg* 50b; Cżitamy też iże na iego grobie tam[że] wyryto było, przyciaciel człowieku, mądroł[ć ie]go Włafna *BielŻyw* 55; SEMiramis ná grobie wykować kazálá/ Iż tám łá wielkie łkárby/ kędy leżeć miałá. *RejZwierz* 7v; ná grobie łwym gdzie vmárł/ ták nápiláć dał/ *Ingrata Patria nec offa mea habes. OrzRozm* O4; Vczynił Iakob nád iey grobem napis *BielKron* 16, 10v, 180, 272v, 348v, 383; *RejZwierc* 48v, 50v; *Calag* 255a; *PudłFr* 19; *Calep* 368a; *PowodPr* 55; *PudłDydo* [B5], [B5]v.

»nawiedzac (*a. nawiedzić*), nawiedzający grob; nawiedzenie grobu« [*szyk zmienny*] (11 : 1; 1): Závždy on grob náwiedzálá/ Smierći mężowey plákálá. *BierEz* G4v; *MiechGlab* 21; *BielKron* 58, 175v [2 r.], 298v, 363v; Woleli w śmierć wpásć/ niłzli bez tey poćiechy náwiedzenia grobow Apołtołkich/ y innych męczennikow/ zołtác. *SkarŻyw* 63, 62, 357; *ReszList* 161; Ktorych przykłádem nabożeńłtwo ono wiernych Chrześciójánow grob Páńłki náwiedzáijacych [...] iełłt pochwały godne *WujNT* 293; *KlonWor* 53.

»w grobie odpoczywać« [szyk zmienny] (6): Iż przydą ty czały/ i ż włyficy ktorzy ná ten czas w grobiech íwych odpoczywáią/ vłyfzą głos Páná íwego *RejPos* 0004; *SkarŻyw* 403; *KlonŻal* C3v; *KochTarn* 75; *ArtKanc* Sv; *KlonKr* C4v.

»do grobu ofiarować (się), obiecać« (2 : 1): Był óciec przykádneho y dobrego żywotá/ przeto do iego grobu wiele fie ich ofiáruie. *BielKron* 396v; *SkarJedn* 220; S. Lucya mátkę íwoię chorą do grobu ś. męczenniczki Agáthy obiecałá *SkarKaz* 41b.

»ożyć, ożywienie z grobu« (1 : 1): Natychmiáft fie za tym flowe^m podniofl ożywífy z grobu *OpecŻyw* 68; á to zaś máiąc nášenie żywothá wiecznego/ muśi ná káždy dzień rośc do żywotá wiecznego/ á czału ożywienia z grobu/ przyśc do zupełności *GrzegŚm* 52.

»płakać nad grobem, u grobu, na grobie, przy grobie« = *flere super sepulchrum PolAnt* [szyk zmienny] (5 : 1 : 1 : 1): á płakał krol głósem wielkiem nád grobem iego *BibRadz* 2.Reg 3/32; Potym v grobu S. Iágnífzki rodzicy iey częfto płácząc: nocy iedney/ vyrzą íáwnie wielki poczet pánienek *SkarŻyw* 70, 227; *KochTr* 4; *KlonŻal* B2; Lecz wolę/ że ty płáczelz ná moim grobie. *KochPieś* 17; kto będzie przy żimnym płakał grobie? *GrochKal* 10; *KochFrag* 51.

»(po)chować (a. schować, a. zachować) w grobie, do grobu, w grob; pochowan(y) (a. schowan(y)) w grobie, do grobu, w grob« = *sepelire in sepulcro, inferre in sepulcrum Vulg* [szyk zmienny] (23 : 5 : 1; 22 : 1 : 1 : 1): Iezu ktorys w czudzem grobie iako vbogi y pielgrzym pochowan był. í. fie. *TarDuch* C7; átak by tho miało zoftawać s ciał cżłowieczych/ ktore gdy chowaią do grobu/ mażą ballfmem *FalZioł* I 89c; Pothym przykazał rycerzom/ áby znofili ciałá vmártych y pochowali w grobiech *HistAl* F6, A8, D, H8v, [I]3v, N4v; *Leop* 2.Reg 4/12, 3.Reg 13/22, 31, AAA4v; *BielKron* 10, 18, 52v, 69, 69v (22); *RejPos* 320v; *MWilKHist* C; *StryjKron* 275; *KochFr* 27; *PudłFr* 78; Schowaneś w grob, y do pieklás wředł *ArtKanc* C18, D13v; *GórnTroas* 29; *GrabowSet* T2v; *LatHar* 281, 356, 498, 550; *WujNT* 293, 451 marg; *SiebRozmyśl* Iv, K4; *KlonKr* Cv; *PudłDydo* A3v.

»pogrześć (a. zagrześć) w grobie; pogrzebion(y) w grobie, w jednym z grobow« = *ponere (a. sepelire) in sepulc(h)ro, sepultus in sepulc(h)ro Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (11; 8 : 1): O Námileyfíy Iezu/ ienżes iuż dlá mnie godziny kompletne w grobie pogrzebion/ oplakáwán/ ij ítrzeżon bytz ráczyles. *OpecŻyw* 159v; y pogrzebli go íinowie iego wgroye [!] ná zýemy ktorą był kupil abram *HistJóz* E4, E3v, E4; *Leop* 3.Reg 13/30, 1.Mach 2/70; *BibRadz* Gen 23/6, 2.Reg 21/26, 2.Par 35/24; *BudBib* Gen 47/30, 2.Reg 4/12, 3.Reg 13/31, 2.Par 16/14, 24/25, 3.Esdr 1/30; *SkarŻyw* 227; *KochFr* 54; *LatHar* 545; á Nowokrzczęncy z nimi piekło w grob przetworzyli/ y dużę Pańfką w grobie zágrzebli *WujNT* 404, 293.

»w grobie, w grob, do grobu położyć (a. włożyć (się), a. złożyć); w grobie, w grob, do grobu położon(y) (a. włożon(y)); w grob włożenie« = *pochować, pogrzebać kogoś; condere monumento Mącz* [szyk zmienny] (17 : 15 : 6; 14 : 2 : 4; 2): niechciéyże ieffcze pogrżéftz ciała íyna mégo [...] albo mię wlož w grob wedle iego. *OpecŻyw* 156, 156v [2 r.], 157; Iezuía milégo w grob włożenijé *OpecŻywSandR* nlb 5v; *PatKaz* III 151; *HistJóz* E4v; *MurzNT* Mar 15/46; *BielKom* Ev; *RejFig* Aav; *BibRadz* 2.Par 28/27, *Matth* 27/60; *BielKron* 465; *KwiatKsiąż* N3; *Mącz* 92b; *RejPos* 24, 243; *BiałKat* 93v; *KuczbKat* 40; *BudBib* 3.Reg 13/30, *Is* 14/15, *Tob* 14/13; *BudNT* *Luc* 24/45; kto w grobie Położony będzie mógl dzięki czynić tobie? *KochPs* 9; *SkarŻyw* 102, 131, 227, 253, 403; *MWilKHist*

A4v, B2v, C3, B4; *StryjKron* 777; *NiemObr* 138 [2 r.]; *KochFr* 14, 52, 125, 132; *ArtKanc* D10v; *GrochKal* 20; *GórnTroas* 71; *GrabowSet* P4v, T2v; *KochFrag* 43; *LatHar* 275, 339, 523, 702, 715, 727; *WujNT Matth* 27/60, *Mar* 6/29, 15/46, *Luc* 23/53, *Act* 7/16, 13/29; *WysKaz* 43; *Sroga Fortuná* tak go piáftowála/ Aż go y wláłce w grob położyć dáła. *CzahTr* Bv.

»pość do grobu« = *umrzeć* (1): Iżem nágo wyłzedł z żywotá matki moiey/ y nágo záfię poydę do grobu swoiego *RejPos* 330v.

»żywo do grobu powieść« = *przyśpieszyć śmierć, wpędzić do grobu* (1): Będziez tak okrutny głód fiedm lat w fwey ziemi miał Rozumiey po tych tłuftyh iż ie przepomogły Prawie z onych buynoſci az więc w rzekę wbodły Takież fi[e] twoi ludzie z tih [!] buynoſci zbudą Nie iednego fínadz żywo do grobu powiodą *RejJóz* K8.

»z grobu (po)wsta(wa)ć (a. zmartwychwstać), zmartwychwstający, zmartwychwstanie« [*szyk zmienny*] (18 : 1 : 1): A w twym chwálabnym [!] cíele wftáwłfy z grobu nám fie też vkaży. *OpecŻyw* [162]v; *OpecŻywList* C2; *SeklWyzn* a2v; *BielKron* 19, 135v; *RejPos* 5, 107, 107v; *WujJud* 71; *SkarJedn* 90; To ielt vyrzy Pawłá zgrobu onego z Piotrem z martwychwftaiące⁶⁰ *SkarŻyw* 93; *MWilkHist* A3; *ReszList* 180; *ArtKanc* A10v, D10, D11v, D13, F19; *WujNT* 121; By też z grobu Helená Troiáńfká powftála/ *ELIZABET* gładkością przodek otrzymála, *SapEpit* A3.

»spać, śpiący w grobie« = *dormiens in sepulc(h)ro Vulg, PolAnt* (1 : 2): Tákem záwždy wolen był fpołu z vmárlemi/ A yák s fpyącemi w grobye márnyc zrányonemi *LubPs* T3v; *Leop Ps* 87/6; *BudBib Ps* 87/5[6].

»na poły w grobie stać« = *być starym* (1): *Capularis senex, Starzec*/ który yuż ná poły w grobie ftoyi. *Mącz* 37b.

»(jako) w grobie (u)leżeć (a. leć), leżący« = *być pogrzebanym; umrzeć* [*szyk zmienny*] (36 : 11): *OpecŻyw* 66v, 68, 163; *TarDuch* B6; *RejPs* 129v; *RejKup* dd7v; Dydo będąc s tego záłoſciwa/ chciała fie wielekroć zábić á z mężem w iednym grobie leżeć *BielKron* 75, 83, 90v, 177, 428; *RejPos* Ooo [2 r.], Ooo4; *GrzegŚm* 9; *KuczbKat* 45 [2 r.], 50; *RejZwierc* [238]; *BiałKaz* C3; *SkarŻyw* 131, 279; *MWilkHist* B4v; *KochFr* 27, 52, 53, 54, 81, 121, 132; Dido/ iáko żywa Aenealzá nieznála/ to rzecz niewątpliwa: Bo oná dobrze przedtym/ legła wgrobie była *KochDz* 108; *WisznTr* 30; *ArtKanc* F14v [2 r.]; *GórnTroas* 37, 38; *GrabowSet* H3, O4v; *LatHar* 314, 463, 539; Przyſzedłzy tedy Ieſus/ nálażł go iuż cztery dni w grobie máiącego (*marg*) leżącego. (-) [*in monumento habentem*]. *WujNT Ioann* 11/17, s. 227; *SiebRozmyśl* K4; *SkarKaz* 386a; *CzahTr* L3v; *KlonWor* 82.

»w grob włożyć« = *przyśpieszyć śmierć, wpędzić do grobu* (1): Káždy to fowito pláci Zdrowie y pieniądze tráci A to wflytko zbytki mnożą Nie iednego ty w grob włożą *RejRozpr* G4v.

»do grobu, w grob wnieść (a. wchodzić)« = *umrzeć; ingredi in sepulchrum PolAnt* [*szyk zmienny*] (3 : 2): A dobry ktory w grob wnidzye/ Odnowi fie gdy čás przydzye. *BielKom* D2v; Bo ia thobie dawam rzeczy niefmiertelne/ kthore cie y ku flawie/ y ku zacnoſci/ y ku tákiem fprawam/ przez ktore wiele złotá nábyć może/przywodzić będą/ á aż s tobą y do grobu wnieść mułzą *RejZwierc* 38; *BudBib* 3.Reg 14/13; *GrabowSet* B2; *SkarKaz* 384b.

»do grobu, ku grobu (w)prowadzić (a. doprowadzić); do grobu prowadzenie; do grobu doprowadzony; wyprowadzający do grobu« = *brać udział w pogrzebie; exequi funus, prosequi funus*

a. *exequias funeris Mącz; exequiae Calep* [szyk zmienny] (13 :1; 4; 2; 1): Widział wielki lud wyprowadzający łyna zmarłego iedynego/niéktoré wdowie do grobu *OpecŻyw* 44v, 157, 157v; Nie dla tego tho piżę/ áby [...] nie miały być wćiwe pogrzeby/ ciał ludzi krześcijánfkich/ y do grobu doprowadzone *KrowObr* 105; *BibRadz Gen* 42/38, *Tob* 3/11; *Funus*, Pogrzeb/ zmarłego do grobu prowadzenie. *Mącz* 140d, 385c, 386a; *RejAp* 35; *HistRzym* 126v; *RejPos* 164v, 243; *HistLan* B4v; *BudBib Iob* 21/32; *SkarŻyw* 59; *ActReg* 23; *Calep* 387a [2 r.]; *LatHar* +++v; *SiebRozmyśl* K4.

»w grob wrzucić się« (1): Więc gdy było przy pogrzebie/ Nie lutując sámá siebie: Zálubliwie nárzekáá/ Zá nim się w grob wrzucić chćiaá. *BierEz* O2v.

»wstąpić (a. zstąpić, a. zstępować a. wstępować) do grobu, w grob; zstępujący do grobu« = *umrzeć; descendere ad infernum PolAnt* [szyk zmienny] (4 : 3; 1): *GrzegŚm* 29; *RejZwierc* 38v; (Iáko) wftáwa obłok y przemija/ tákże kto z ftápi do grobu/ nie wynidzie. *BudBib Iob* 7/9, I 319a *marg*, 351c *marg*; Próżne ftáráníé/ prózna o tym piecza/ Aby kto śmierci mógl fy wwarówáć/ Y życ ná wieki/ á w grób nie wftępówáć. *KochPs* 73; *SkarŻyw* [407]; *GrabowSet* K4.

»wwodzc do grobu« (2): iż Bog odeymuie Duchá/ ferce/ żywoth/ moc/ vmartyria/ zábija/ w wodzi do grobu y wywodzi *GrzegŚm* 48; *KolakSzczeńl* B4.

»wynić z grobu« = *zmartwychwstać* [szyk zmienny] (6) : *OpecŻyw* 68.[2 r.]; Y wyfzedłzy z grobow [*exeuntes de monumentis*] [...] weszły do miáltá święte⁸⁰ *BibRadz Matth* 27/53; *LatHar* 701; *WujNT Matth* 27/53; *SkarKaz* 204b.

»wywieść (a. wywodzić) z grobu« = *educere de seulcro a. tumulo Vulg* (4): Otho iá otworzę mogiły wáffe/ y wywiodę was z grobow wálfych ludu moy *Leop Ez* 37/12, *Ez* 37/13; *GrzegŚm* 48; *KolakSzczeńl* B4.

»wzbudzić, wzbudzony z grobu« [szyk zmienny] (2 2): Ale Iezus Chriřtus/ ieřt pierworodnym od vmártych/ y on sám tylko wzbudzony będąc z grobu wzięty ieřt do oney wieczney chwały *CzechRozm* 194; *ModrzBazStryj* ¶2v; Iáko gdy mowi piřmo: z grobu od śmierci wzbudził go Oćiec. *SkarKaz* 242a, 242b.

»z sobą do grobu wziąć« (1): Zwłáfczáz nie więcey z łobá/ do grobu weźmiewá/ Tylko poki ná świecie/ częgo zażyewá. *PaxLiz* C4.

»ciało z grobu (żywotem) wziąć, wystawić« = *zmartwychwstać* (1 : 1): Abowiem Pan Kriřtus/ ciało łwoie z grobu żywotem wziáwłzy/ wnioł do niebá *RejPosWiecz*³ 97; *PowodPr* 34.

»grob, w grobie zalec« = *umrzeć* [szyk zmienny] (3 : 1): Bo iuż widzę śmierć oycá miłego/ By mogło być záległbych grob iego *BielKom* D4v; *GrabowSet* E4v; *RybGęřli* D2; Do tąd iey nie opuřci/ áż záleże w grobie. *PaxLiz* C2.

»w grobie (z)gnić« [szyk zmienny] (3): *OpecŻyw* 121v; Bo pieřczóne ciało zgnie [!] w grobie Stroyze radząc dobrá flawę łobie *Rejřóz* Q4; *SkarKaz*)(4.

»w grobie złożyć (a. położyć), w grob odesłać kořci« (2 : 1): á gdy członki w grobie Złóžá fwe kořci: niech Duch nie wftáwa/ Niechay cię wielbi *GrabowSet* I; Iuż łie więcey nie wáhay mordérzu ftárořci/ Nie zelżyřz łie/ kiedy té w grób odesłelz kořci. *GórnTroas* 66; *KolakCath* B2.

Wyrażenia: »grob bóży, pański, pana (Krystusa), Chrystusow, Jezusow(y)« [szyk 35 : 15] (22 : 20 : 4 : 2 : 2) : Iezułowého grobu łtrzeżenié. *OpecŻyw* [162], 171v; *OpecŻywSandR nlb* 5v; Ale tom

flyífał od tych/ ktorzy od bożego grobu fyw wracáli *KromRozm III* L6; Wefelmy fie w pánie/ dzień fwięty obchodząc ku ćci Grobowi páńfkíemu *KrowObr* 175v, 175v [2 r.], Ss3v; tám wielką rádoćciá á nabożeńftwem poczćiwie grob Páná Kryftuía ozdobili á ochędożyli *BielKron* 178, 178, 180, 183v, 301v, 302 (10); *RejAp* 15v; *RejPos* 110; *SkarJedn A**, 253, 254, 255 [2 r.], 258, 307, D5v; Pogánie grob Chryftułow zágubić chćieli *SkarŻyw* 397 marg, 353, 396 [2 r.], 397 [2 r.]; *MWilKHist* A2, A4 [2 r.]; *LatHar* 81, 361; *WujNT* 123 [2 r.], 124 [3 r.], 293, 385 [2 r.], Yyyyyyv; *SkarKaz* 456b.Cf »rycerz bożego grobu«.

»ciemny grob« (3): Ná zad fię nie wráca/ co w ćiemny grob wpádnie *GrabowSet* B3, S2v; *KońakCath* B2.

»na grobie kamień« (1): Lapis sepulchralis eyn grabftein Ná grobye kámyen. *Murm* 129.

»grob ojców (a. ojca), ojcowski, ojczysty« = *sepulc(h)rum patris (a. patrum)* *Vulg, PolAnt* [szyk 24 : 2] (21 : 4 : 1): wezwał finá fwego Iozefa próffác go iż by go niepogrzebł weipćye/ ale wgrobie oyców iego *HistJóz* E3v; *Leop 2.Reg* 19/37, *3.Reg* 13/22, *1.Mach* 2/70, 13/27; *BibRadz 2.Par* 35/24, *2.Esdr* 2/3, 5; *BielKron* 52v, 60v, 69, 303 [2 r.]; *RejPos* 50v; *BudBib 2.Reg* 19/37, *2.Esdr* 2/3, 5, *3.Esdr* 1/30; *SkarŻyw* 392 [2 r.]; pochowan w Kościele S. Sofie przy Oycowfkim grobie. *StryjKron* 210, 777; *ReszPrz* 96; iego poświęconé Kości nie fá w oyczyftym grobie położoné *KochFrag* 43; *WujNT* 451 marg; *SkarKaz* 386a.

bibl. »grob pobielany (a. pobielony)« = *coś, co jest tylko zewnątrznie piękne [Żydzi dla dezynfekcji bielili groby swoich zmarłych, które w ten sposób na zewnątrz były piękne, ale w środku pełne zgnilizny]* (6): *SeklKat* Qv; Co práwi yeft gładká zóná yeft grob pobyelony/ yeftli práwi nye byłáby trzeźwya/ czyftá/ á wftydliwa. *GliczKsiqz* P7v; Stąd iuż káždy wierny obátzyć może [...] iákowi ieftećie fludzy [...]? Iefli vtzyćielowie wierni/ tzyli grobowie pobielani? *KrowObr* 194, C3, 242v; Biádá wam Doktorowie y Pháryzeufzowie obłudni: iż ieftećie podobni grobom pobielánym [*sepulcris dealbatis*]/ ktore zwierzchu zdádząc fię piękne/ ále wewnątrz pełne fá kości vmárłych/ y wfelákíey nieczyftoćci. *WujNT Matth* 23/27

»grob próżny« = *w którym nikt nie leży* [szyk 1 : 1] (2): Hermip iże go miłował/ W proznym grobie go záchował *BierEz* F3; *ArtKanc* F13v.

»próżny grob« = *pomnik; cenotaphium Mącz, Calep; tumulus honorarius Mącz* (3): *Cenotaphium*, Próżny grób ná pámiątkę tylko wyftawiony. *Mącz* 46d, 468c; *Calep* I78b.

»grob święty« = *grób Chrystusa* [szyk 2 : 1] (3): gdyż thák pewnie wiemy iż grob fwięty iego dáleko był przed miáftem tym/ á teraz iefť práwie w pośrzodku inego miáfteczka *RejPos* 195v, 110; *ReszHoz* 120.

Zestawienia: »rycerz bożego grobu« = *członek zakonu bożogrobców, w Polsce znanych jako miechowici* (1): Lepiey áby bráli przykład s thych cnotliwych Rycerzow brátow twoich/ ktore zowiemy Bożego grobu *BielSpr* c.

bibl. »Groby żądź, pożądliwoćci, chciwoćci« = *tłumaczenie hebrajskiej nazwy Kibrot-Hataawa* (1 : 1 : 1): Miefcu imię dano Groby żądź [*sepulcra concupiscentiae*]. *Leop Num* 11/34; *BibRadz I* 106b marg; *BielKron* 40.

Szeregi: »grob albo (a) doł« [szyk 2 : 1] (3): á w żydowłkim ięzyku łtoi iż idzie grob álbo doł/ tenći doł zá káżdym łmertelnym álbo vmárłym záwždy idzie. *RejAp* 60, 60, Ff4.

»grob i kamień« (1): Dziwne ludzkie przyrodzenie/ Widząc groby y kámienie/ Co vmárłe przykrywáią/ A przedlię łwiátá łápáią. *RejZwierc* 238v.

»grob, (albo, i) mogiła« [szyk 2 : 1] (3): Polyandrium, Miełce gdzie wiele grobów álbo moglił yełt/ gdzie łie yáka bitwá łtálá, *Mqcz* 308d, 468c; *KochFr* 71.

W przén (26) : Przes náłze błogolławieńłtwo/ then Sąd y Páthyneł/ niechay będá połwięczone/ y niechay łie łtáną ciála y krwię/ Páná náłzego Iezu Kryłtá/ nowym grobem/ Duchá Świętego łáłką. *KrowObr* 105v, 105v [2 r.]; *Leop Ez* 32/23; Czemużeś mię nie zábił wnet z żywotá? á przecz mátká moiá nie łtálá łię grobem mem? *BibRadz Ier* 20/17, *Dan* 3/88; Iż gdychmy byli iemu przez krzełłt przyiednoczeni/ tedychmy też byli połpołu z nim do grobu włózeni *RejPos* 112v, 185v; *BudBib Ier* 20/17; Bo to mowyli/ áby łię pokazáli łpráwiedliwymy przed liudźmi. Gdyż w łercu byli zásmierdziáłimy grobámi. *BiałKaz* B2; *Oczko* 5; *KochPs* 102; *KochTr* 15 [2 r.]; *KochSob* 66; *ZawJełt* 24; Kołci [Władysława Warneńczyka] nie łą w oyczyłtym grobie połózoné: Grób iego iełł Europá: łłup łnieżné Bálchány: Napis/ wieczná pámiátká między Krzełłciány. *KochFrag* 43; *LatHar* 231; *KmitaSpit* C2; A ia iákoby ł nie łłyłzał/ w grobie łię tym łmrodliwym/ w tym cięmnym tárásie/ złych żądż y rołkołży moich/ y w tey łmierći dułze moiey kocham. *SkarKaz* 387b.

W charakterystycznych połączeniach: grob duchowny, nowy (3), powinny, smrodliwy, straszliwy, synowski; grob czynić, zgotować.

Zwoty: »chować w grobie« = *w grze w szachy wyeliminować z gry* (1): Nie trzebáć łwiádkow trzeciołetnich tobie/ Máłż práwo dobre/ choway tego w grobie. *KochSz* B4.

»łec w grobie« = *skończyć się, przestać istnieć* (1): Mułżę trwáć w ciężkim żalu/ y trołce po tobie/ A moiá włytká rádołć ległá ztobą w grobie. *KochFr* 70.

»w grobie leżeć« (1): A więc to nie bluznierłtwo? Syná Bożego/ Páná Iezu Kryłtá znowu grzełć/ iakoby iełłtze zmartwych niewłtał/ ále w drugim grobie/ Srebrnym álbo Złotym/ áłż do dnia Sądneho leżáł? *KrowObr* 105v.

»w grobie serca pogrzełć« (1): Dáy mi cie boga mégo wgrobie łertza mégo pogrzełłt *OpecŻyw* 159v.

»poniełć do grobu« = *w grze w szachy wyeliminować z gry* (1): Vyrzał drab czárny/ y nátarł ná obu/ Pewnie iednego poniołá do grobu. *KochSz* B2v.

»wychodzić z grobu« = *dostępowáć życia duchowego* (1) : Człowiek/ práwi/ kiedy żáluie zá grzechy/ tedy ożywia: á wychodzi z grobu/ kiedy przez łpowiedz odkrywa łwe łumnienie. *WujNT* 354.

Przen (69) :

a) łmierć (63) : á nic inłłwego bliłłłego przed łobą niewidzę iedno grob á wielkie przyłłłe wćiłki łwoie. *RejPs* 170v; *RejKup* e7; *GliczKsiąż* H3v; *LubPs* N2, T3v; Czyli będıe ktho opowiódał w grobie miłofierdzie twoie *Leop Ps* 87/12; *RejZwierz* 59v; *BibRadz Ps* 6/6, 89/49, 114/3; *Grzegłłm* 2; *BudBib Iob* 30/24, *Eccli* 14/17; *CzechRozm* 119; *KochPs* 23, 31, 131 [2 r.]; o grobie mnie myłłć nie

o Kárdynalftwie potrzebá. *SkarŻyw* 414; *KlonŻal* A4; *KochSz* C2v; *WisznTr* 20; *PudlFr* 14; *ArtKanc* P18, P19, S11v; *GórnTroas* 38; *GrabowSet* A4v, G4v, H3, K3v, T2v; *RybGęśli* B3v, D4.

Przeciwstawienie: »grob ... żywot« (1): á fnaziem więcej podobien ku grobowi niżli ku żywotowi *RejPs* 129v.

W charakterystycznych połączeniach: *grob łakomy, otworzony; grob gotować; o grobie myślić; od grobu odkupić się.*

Zwroty: »być nad grobem« (1): Zdrowie moię tużci iuz było nád grobem. *BibRadz Eccli* 51/9.

»do grobu, w grob (do)prowadzić« = *towarzyszyć do końca życia* (4 : 1): iedno święte cnoty ty nas aż do grobu doprowadzić máią *RejZwierc* 82v, 13, 38v, 67v; *Rozum* wyniołły z *Práktyki/ rad* vpada: á ktory z boiáźnią Bożą prawdziwy/ łzcześnie trwałe rodzi/ y w grob z dobrą łławą prowadzi. *GostGosp* 2.

»zostać w grobie« = *nie być powołanym na sąd ostateczny* [szyk 5 : 1] (6): Nieprzyjaciel moy) Lud żydowski nie będzie łie radował gdyz niezoftanę w grobie iako kthory z martwych. *WróbŻółt* Ov; *LubPs* D3; *WujNT przedm* 7, 8, s. 404; *Acz* ciáło vmrze/ ále dużá vmrzeć nie może/ nie ginie/ nie w grobie zoftáie/ nie zámiera/ iáko niektorzy heretycy dziś plotá. *SkarKaz* 208a.

»w grobie zostać« = *nie zmartwychwstać* (1): chociaź zábity był y vmárł/ iednák w grobie nie zoftáł: ále wzbudzony będąc żywie *CzechEp* 329.

»zostawić, opuścić, przepamiętać w grobie« = *nie powołać na sąd ostateczny* (5 : 2 : 1): Nie zoftáwiłz dułze mey w grobie/ to ieft mnie vmárłego nie opuściłz w śmierci *GrzegŚm* 24, 25; Nieprzepamiętałz w grobie dułze moiéy/ Ani dopuściłz doznáć łkázy twému Vlubionému. *KochPs* 20; *WujNT przedm* 7, 8, s. 404 [3 r.].

Wyrażenie: »boleść grobu« (1): Bolełci grobu ogárnęły mię były/ á potykały mię sídlá śmierci. *BibRadz Ps* 17/6.

Szeregi: »skonanie a grob« (1): káždy kthoryby yedno chcyał co vmyeć/ ma náuki nigdy z myłli łwey nye łpuffćzáć/ [...] z oná łie nye rozłtáwáć/ áź przy łámym łkonányu á grobye *GliczKsiqz* N2.

»śmierć, (i, ani) grob« [szyk 3 : 2] (5): Czým dał znáć/ że człowyek prołty á nyeuk/ yákoby nye był człowyekyem/ áni żył na łwyecye/ kthorego łpráwy wełpołek łnim łámym łmyerć y grob kończá. *GliczKsiqz* H3v; *GrzegŚm* 3; *Mqcz* 358b; *CzechRozm* 119; Y ci co ich tám pod ziemię złoty głod Pod głuchá pędzi/ záżywą nędznych god/ Częłto tám w gorze y śmierć y grob máią/ Y tám zoftáią. *KlonFlis* C2v.

Wyrażenie przyimkowe: »aż do grobu« (1): Usque ad rogum, Aż do grobu/ do śmierci/ do gárdłá. *Mqcz* 358b.

b) *Szeol, w pojęciu Starego Testamentu kraina wszystkich zmarłych* (4) : ále rzekł: Stąpię k niemu płáczáć (według Żydow) do niłkości zyemie/ to ieft do grobu/ bo chciał od záłości łyná vmrzeć. *BielKron* 16v; *BudBib Prov* 7/27, *Is* 57/9.

Wyrażenie: »głęboki grob« (1): [Tyś mię wybawił] Z żywothá głębokiego grobu/ od ięzyká nieczyłthego/ y od fáłełznego oskárzenia przed Krolem/ y od potwarzy ięzyká niełpráwiedliwego. *BibRadz Eccli* 51/7.

c) Przeszłość, zapomnienie (2) : [*Grecka oracyja*] á vnas iakmiarz zagasła/ wyiawfzyby niektorzy/ ktorzy iey na tenczas vzywali/ zgrobu ią zaś na swiatło wkrzełzić mieli. *KwiatKsiąż* H3; *KlonKr* B2.

a. Cmentarz (2) :

Szereg: »cmentarz, (albo) groby« (2): *ActReg* 17; IEŃli Krześciánin Cméntarz álbo groby [*cemiterium*] Zydowfkie iákokolwiek rozfybie/ álbo gwałtem náiedzie: chcemy/ áby wedle zwyczajú ziemié náłzý y praw był ciężko karan *SarnStat* 254.

b. Kaplica lub ołtarz z figurą Chrystusa leżącego w grobie i wystawionym Najświętszym Sakramentem od Wielkiego Piątku do rezurekcji (4) : *KrowObr* 197v [2 r.]; KSiądz ná rezurekcią żaká nowotnego/ Vbrał miáło Anyoła/do grobu onego *RejFig* Dd6v; á zwłazczá iz toż ciáło Pánfkie w náświętfzym Sákrámenćie bywa czczone w grobiech. *WujNT* 293.

2. Miejsce przeznaczone do ukrycia, przechowywania czegoś, schówek (2) : *Conditorium* – Mieśce na ktore nieco chowámy, grob. *Calep* 236a.

a. Ozdobna osłona monstrancji (1) :

Wyrażenie: »monstrancejny grob« (1): *Thensa*, Známienicie piękne mi oponkámi nákrita y obwiefzona kolebká álbo pokład ná których álbo pod któremi pogáni fwe fwiátości y obrázy w procefiá wnośili/ v nas może być zwan *Monfráncejny grób*. *Mqcz* 454c.

Synonimy: 1. doł, kamień, mogiła.